

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Ervditione Religiosorum

Humbertus <de Romanis>

Ingolstadii, 1591

VD16 H 5888

Quæ sint attendenda in locutione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-50980](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-50980)

Ecl. 28.

Vna mala lingua, scilicet vnus mali consiliarij destruit patriam vnā. Dicitur de lingua tertia. Ciuitates muratas diuitum destruxit.

Tertia pars huius capituli, quæ sunt attendenda in locutione, distinctim explanat.

In tract. de instruct. nostr. cap. 13.

AD disciplinam linguæ pertinet attendere, quis loquitur, & cui, & de quo, & quid, & vbi, & quando, & quomodo. Circa primum instruit Hugo de sancto Victore his verbis. Qualitas personarum quatuor modis consideratur: scilicet secundum ætatem, secundum scientiam, secundum officium, & secundum conditionem. Secundum ætatem: quia aliud cõuenit locutionibus senum, aliud locutionibus iuuenum. Secundum scientiam: quia aliud conuenit locutionibus sapientum, & aliud locutionibus simplicium. Secundum officium: quia aliud conuenit locutionibus eorum qui negotia terrena tractant: & aliud locutionibus eorum qui sanctioris vitæ quieti, & studio contemplationis inuigilant. Secundum conditionem: quia aliud conuenit locutionibus eorum, qui sunt prælati: & aliud locutionibus eorum qui sunt subditi. Senes debent loqui de discretione bene consulendi; iuuenes de instantia benefaciendi. Sapientes de mysteriis scripturarum: simplices verò de exemplis bonorum operum. Hi qui tractant exteriora negotia, de solertia acquirendi: hi qui quietam vitam ducunt, de disciplina bene viuendi. Prælati de diuisione & prouisione rerum: subiecti de obediētia præceptorum. Circa idem instruimur: Non decent stultum verba composita.

Pro. 17.

fitā.

fiti. Non est speciosa in ore stulti parabola. Item: *Eccl. 20.*

Quomodo pulchras frustra habet claudus tibia: sic indecens est in ore stulti parabola. Et in-

telligas stultum, non solum cui deest scientia: sed etiam cui deest bona vita. Circa secundum, scilicet secundum personam cui loquimur, instruit Hugo de S. Victore his verbis: Boni pravorum colloquia aliquando appetere, aliquando vitare debent. Appetere, quando sua exhortatione illos sperant posse corrigi: & de sua stabilitate confident, ut non timeant de eorum suggestione prava corrumpi. Quando vero de illorum duritiam, & suam infirmitatem considerant: expedit eis ut fugiant: ne dum illos non valent suis admonitionibus corrigere, paulatim incipiant ipsi ad prauitatem illorum declinare.

Cum ergo propter nostram ædificationem loquimur, cum illis loquamur, quorum doctrina possumus ad virtutem instrui. Cum autem loquimur propter ædificationem proximi, cum illis loquamur, quos speramus per nostram exhortationem à prauitate sua posse emendari: alioquin & sapientes velle docere, superbia est: & obstinatos corripere, insipientia. Circa illud instruimur: In auribus insipientium ne loquaris: quia despicient doctrinam eloquij tui. Noli arguere derisorem. Cum stulto ne multum loquaris. Nolite sanctum dare canibus: neq; mittatis margaritas vestras ante porcos. Canes sunt detractores, porci contemptores. Loquens cum

illo, quem sperat exhortatione sua posse corrigi, instruitur ab Hugone de S. Victore his verbis: Id profecto maius dici conuenit, quod ad illud,

Pro. 26.

In tract. de instruct. novit. cap. 14.

Pro. 23.

Ibid. 9.

Eccl. 22.

Matth. 7.

In tract. de instruct. novit. cap. 14. à med.

in quō tempore plus laborat, malum sanādum,
 consilio commodiori occurrit. Verbi gratia:
 Quando constantiam laudare volumus, ad pu-
 fillanimes, nō ad superbos sermonem nostrum
 dirigere debemus: quia cū vitium superbiæ
 nonnunquam sub prætextu constantiæ se con-
 tegat, si superbis cœperimus laudare constantiā,
 dum eos ad virtutē hortari credimus, amplius
 eos in suo vitio confirmamus. Exhortemur er-
 go ad constantiā timidos, ad timorem superbos,
 ad frugalitatem prodigos, & ad liberalitatem aua-
 ros. Similis instructio habetur: Cum viro irreligi-
 oso tracta de sanctitate, & cum iniusto de iusti-
 tia. Admonitio debet esse secundum defectum
 gratiæ, quem habet ille quē admonemus. Item
 secundum capacitatem auditorum, formādus est
In prologo 3. sermo doctorum: vt dicit Greg. Et hoc non so-
prim. in pa- lum quantum ad sublimitatem vel subtilitatem do-
sto. in med. ctinæ, sed etiam quantum ad prolixitatem. Aliqui
 minus capacibus tot & tanta dicere volūt, quod
 nihil retinent. Ipsi volunt ponere dolium vnum
 vini in lagenam vnā, vel cyphum vnū. Attende-
 re debet etiā qui loquitur, vt sermo eius materiæ
 congruat. Senec. Vitiosum est in re seria delica-
 tum inferre sermonē. Non decet etiam cū de
 diuinis loquimur, vt exemplis vilibus vtamur.
 Reprehensibile est etiam, circa parūā negligē-
 tiam nimium zelum ostēdere. Alij quærunt en-
 sem ad muscā occidendam, & securim ad ouem
 frangendum. Tales sunt qui erga modicam ne-
 gligentiam ita mouētur, ac si esset magnum pec-
 catum: quod non debet fieri, maximē cū hoc
 facile potest corrigi. Circa quartum, scilicet cir-
 ca id

ea id quod dicendum est, instruimur: Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus ad ædificationem fidei, vt det gratiam audiētibus. Semper vester sermo in gratia sit sale conditus. Benedictus in regula sua: Scurrilitates vel verba odiosa, & ad risum mouentia, æterna clausura in omnibus locis damnamus: & ad tale eloquium discipulum os aperire non permittimus. Bern. in lib. de consideratione: Inter sæculares nugæ sunt nugæ: in ore sacerdotū blasphemia. Interdū si incidant, ferendæ fortasse, referendæ nunquã. Consecrasti os tuum Euangelio: iam talibus aperire illicitum est: affuescere sacrilegium. Idem: Verbum scurrile, quod faceti vrbanive nomine colorant, non sufficit peregrinari ab ore: etiam ab aure relegandum est. Fædè ad cachinnos moueris: fædius moues. Tacendum esse etiam propter defectum intelligentiæ, ostenditur; Si est tibi intellectus, responde proximo tuo: sin autè, sit manus tua super os tuum, ne capiaris verbo indisciplinato. Propter reuerentiam auditorum tacendum esse etiam, ostenditur; In medio seniorum ne adicias loqui. Quod propter obstinationem malitiæ sit tacendum, ostensum est prius. Circa modum loquendi instruit Hugo de sancto Victore his verbis. Modus loquendi in tribus consistit: hoc est, quo gestu, quo sono, qua significatione quid dicatur. Disciplina iubet, vt loquentis sit modestus gestus & humilis, sonus demissus & suavis, significatione vera & dulcis. Modestiam debet habere gestus loquentis, vt nec inordinate, nec impudicè, nec turbulentiè interloquen-

*Eph. 4.
Coll. 4.*

Cap. 6. in fine illius.

*Lib. 2. paulò
à fine illius*

Eccl. 5.

Eccl. 11.

*In tract. de
instruct. no-
uit. cap. 17.
in princip.*

loquendum membra moueat : aut aliqua inde-
centi conformatione , aut transmutatione vul-
tus, prolationem sui sermonis imminuat. Hu-
milis debet esse gestus loquentis , vt apud audi-
tores gratiam sermo eius inueniat . Sonus lo-
quentis , debet esse remissus : ne strepitu aut im-
moderata clamofitate auditores suos aut iniu-
ste terreat , aut iuste offendat. Porro detrahere
vel detrahentem audire, quid horum damnabi-
lius fit, non facile dixerim. Seneca. Sermones
vtilis magis quam facetos & amabiles, ama : re-
ctos potius quam obsecundantes. Idem: Si tem-
pus iocos exigat, hos cum dignitate sapientie ge-
re. Non erit tibi scurrilitas, sed grata urbanitas.
Sales tui sine dente sint : ioci tui sine vilitate.
Idem : Non sis aliorum curiosus scrutator , neque
acerbus reprehensor : sed sine reprehensione &
exprobratione correptor : ita vt admonitio-
nem hilaritate praeuenias : & errori facile ve-
niam dato : nec extollas quemquam , nec deicias.
Requirenti facile responde , contententi facile
cede : nec in iurgia detractionesque descendas.
Idem : Rari sermonis sis ipse, sed loquentium pa-
tiens; seuerus sis, non saeuus, sed hilarem non a-
spersans. Circa locum vbi loqui debemus , in-
struit Hugo de sancto Victore his verbis : Cum
aliquid dicere volumus, prius vbi illud dicere
conueniat consideremus. Nam quaedam sunt
loca, vbi silentium seruandum est: quaedam ve-
ro in quibus humanos sermones, id est, confa-
bulationes edere ad alterutrum non licet: exce-
ptis his verbis, quibus homo cum Deo, vel ad
Deum loquitur, quando in orationibus vel in
lectio-

*In tract. de
instruction.
capit. ca. 15.
in princip.*

lectionibus, sitie in hymnis & canticis, manifestè
vel occultè prolatis Deo famulatur. Vnde &
beatus Augustinus in regula: in oratorio nihil
agendum esse dicit, præter id ad quod factum
est. Et intelligit illud August. in oratorio nemo
aliquid agat, nisi ad quod factum est: non solùm
de opere, sed etiam de locutione. Item Hugo:
Non debemus ea quæ sunt pluribus dicenda, in
oculto edere: nec ea quæ sunt paucis reuelan-
da, in manifesto propalare. Sapiens: Quidam ea
quæ solis amicis committenda essent, his quos
habuerunt obuiam, narrant. Non possunt ali-
qui auditum verbum tenere. Sagitta infixæ fe-
mori canis: sic verbum in ore stulti. In eodem:
A facie verbi parturit fatuus, parturiens non
quiescit donec partum emisit: nec fatuus do-
nec verbum protulerit. Attendendum est etiam
tempus loquendi. Sermo oportunus est opti-
mus. Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur
verbum in tempore suo. Homo sapiens tacebit
vsque ad tempus. Ex ore fatui reprobabitur pa-
rabolæ, quia non dicit illam in tempore suo. Tem-
pus tacendi, & tempus loquendi. Hugo de san-
cto Victore: Tempus tacendi, tempus loquendi
præcedere debet: quia prius per silentium, tem-
pore tacendi discitur: quod postea per verbum,
tempore loquendi proferatur. Aliquando de-
bemus tacere, quia alter prior cepit loqui: ne
forte si sermonem verborum nostrorum prola-
tione interrumpimus, & eum qui loquitur, &
eos qui audiunt pariter offendamus. Aliquan-
do tacendum est: quia ad id quod dicere volu-
mus, animos auditorum paratos adhuc non esse

*In 3. regula
non procul
à princip.*

*Senec. epist.
3. à med.
Eccl. 19.*

*Pro. 15.
Ibid. 25.1
Eccl. 20.
Ibid.
Eccl. 3.
In tract. de
nouittorum
instruct. ca.
16. tom. 2.*

consideramus. Aliquando tacendum est: propter multiloquium vitandum, vel quia ipsi qui locuturi sumus, nōdum apud nosmetipsos congruam loquendi formam inuenimus, quia profectō animus auditorum magis offenditur, si sermo qui ædificare debet, confusus & inordinatus proferatur. Aliquādo tacendum est: quia hi qui præsentes habentur, nequaquam tales sunt, ad quos verbum debeamus facere. Quod duobus modis fieri potest: scilicet vel dum reuerentia dignitati personę impenditur: vel dum malitia incorrigibilis, & ideo indigna admonitione existimatur. Et subdit; quod sermonem eorum qui priores nobis cœperunt loqui, non debeamus interrompere, ostendit Iob: qui cum de disciplina sua & aliorum reuerentia erga se loqueretur, inter cætera sic ait: Qui me audiebant: expectabant sententiam meam: & intenti tacebant ad consilium meum, &c. Sæpe propter infirmitatem auditorum tacendum est, vt Dominus suo exemplo docet: qui cum Apostolus suos adhuc imbecilles, & ad sublimioris doctrinæ eruditionem imparatos aspiceret, ait: Adhuc multa habeo vobis dicere: sed non potestis portare modō. Multiloquium timendum esse insinuat Salomon, dicens: In multiloquio non deerit peccatum, qui autem moderatur labia sua, prudētissimus est. Vnde de Christo legitur: Non clamabit. Seneca. Vox fit sine clamore. Suavis debet esse: ne prolationis asperitate tantō fiat animis audientium onerosior, quantō ad aures durior venit & iniucundior. Significatio, id est, sententia sermonis debet esse vera, Aug. in libro

*Iob 29.**Ioan. 16.**Pro. 10.**Isa. 42.*

de doctrina Christiana: Minus intelligantur, minus placeant, minus moueant quæ dicantur: vera tamen dicantur & iusta. Hugo de sancto Victore: Cum veritate necesse est vt sermo loquentis dulcedinem habeat: quia sæpe etiam veritas auditori amara efficitur, si aut sine ratione, aut sine dilectione, hoc est, si vel importunè vel impie contra eum proferatur. Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos. qui sapiens est corde, appellabitur prudens: qui dulcis est eloquio, maiora reperiet. Magis enim proficiunt, qui habent dulcedinem linguæ, quàm qui habent magnam sapientiã in corde. Et notandum quòd sermo noster debet esse purus. Purus sermo, pulcherrimus, firmabitur à Domino. Purus debet esse à falsitate, purus à noxietate proximi, & purus à contumelia Dei.

*In tract. de
instruct. no-
uit. cap. 17.
circa med.
Eccl. 6.
Ibid. 16.*

In quarta parte huius capituli, quatuor quæ multum ad linguæ custodiam valent, enumerantur.

Quatuor sunt, quæ multum valere possunt ad linguæ custodiam. Primum est, quod ante portam oris barræ ponantur. Secundum est, vt porta oris rarò aperiatur. Tertium est, vt aperta porta citò claudatur. Quartum, vt in ea clavis habeatur. Quasi barræ ante portam oris, sunt firma proposita declinandi illas personas, cum quibus per linguã peccare solemus, vel loca illa in quibus habemus occasione peccandi per linguam; Vel tenendi silentium in illis horis, in quibus homo facilius per linguam labitur: vt est hora post sumptionem cibi

& po-